

Çoğu toplumda çağlardır güzelliğin simgesi sayılan benleri, çeşitli nedenlerden dolayı her geçen yıl artan “deri kanseri” riski korkusu yüzünden eskisi kadar sevmiyoruz artık. Ancak, benlerin deri kanserine neden olup olmayacağı, artık son derece basit bir teknikle izlenebiliyor. Benlerin görüntülerinin ekrana yansıtılması ve sayısal ortamda çeşitli ölçümlerinin alınarak belirli indislere göre yorumlanmasına dayanan bilgisayarlı dermatoskopi, ülkemizde birçok hastanenin ben takip ünitesinde ve dermatoloji kliniklerinde uygulanıyor.

OYNAMA BENİNLE

Tıp dilinde “nevüs” olarak adlandırılan benler, yaşamımızın farklı evrelerinde ve vücudumuzun hemen her bölgesinde oluşabiliyorlar. “Ben” dendiğinde aklımıza boyutu 1 cm’yi bile geçmeyen noktacıkların gelmesine karşın, tıp dilinde ben olarak adlandırılan oluşumlar vücudun çok büyük bölgelerini kaplayabiliyor. Farklı boyutlarda ve renklerde olabilen benler, hangi yaşta oluşmaya başlasalar başlasınlar, belirli bir gelişim sürecini geçirdikten sonra büyümelerini durduruyorlar ve bazıları da yaş ilerledik-

çe kaybolabiliyor. Herhangi bir anda bulundukları evreye göre farklı adlar alabilen benler, normal bir genç bireyin vücudunda 15-40 adet arası bir sayıya ulaşabiliyorlar.

Halk arasında çok farklı oluşumlar “ben” olarak adlandırılabilirken, gerçek anlamdaki benler deriden hafifçe kabarık olan, 3-5 mm büyüklüğünde, yuvarlak ya da oval şekilli, koyu renkli ve sert sayılabilecek yapılar. Benler, derimizin rengini veren melanin pigmentinin oluşumundan sorumlu melanosit adlı hücrelerin, deri içinde belirli

bir alanda yuvalanması sonucunda oluşuyor.

Sürekli tahriş olabilecek bölgelerde yer alan, renk ya da şekillerinde belirgin bir değişiklik gözlenen, ya da saç altı derisi gibi izlenmesi zor olan bölgelerde yer alan benlerin cerrahi girişimlerle çıkartılmaları öneriliyor. Nadiren görülen ve doğuştan var olabilen konjenital dev benler de, %10-20 oranında melanom adı verilen deri kanseri tipinin gelişmesine elverişli olmaları nedeniyle, tercihen bebeklik döneminde çıkartılıyor. Benlerin çıkartıl-

Halk arasında adlandırıldığının aksine, “et benleri” gerçek benler değil. Aslında saplı polipler olan et benleri, hem oluşum hem de seyir yönünden nevüslerden farklılık gösteriyorlar.

ması, lokal anestezi altında yapılan ve benin yer aldığı deri bölgesinin eksizyonla (kesip çıkarma yoluyla) alınmasına dayanan, son derece basit bir işlem.

Melanom ya da melanokarsinoma, melanosit hücrelerinin kontrolsüz olarak aşırı çoğalmaya başlaması nedeniyle oluşan bir deri kanseri tipi. Malign melanom, değişen çevre koşulları nedeniyle, görülme sıklığı dünyada en hızlı şekilde artan kanser türü. Oldukça hızlı bir seyir göstermesi nedeniyle ölüme en çok neden olan kanserler arasında sayılan melanomlar %35 oranında benler üzerinden geliyor ve yarım santimetre büyüklükten itibaren özellikle koyu renkli olan benler, belirli oranlarda deri kanserine dönüşebilme riski taşıyorlar. Güneş ışığı kaynaklı morötesi (UV) ışığa yoğun şekilde maruz kalmanın dışında, kansere yol açıcı kimyasallar, yaşam biçimi değişiklikleri ve kalıtım gibi nedenleri de olan melanomla en etkin savaşma yoluysa, tüm diğer kanser tiplerinde de olduğu gibi erken tanı. Erken evrede tanımlanabilen melanomda, %100’e yakın bir oranda iyileşme sağlanabiliyor. Bu nedenle, özellikle açık tenli, doğrudan güneş ışığına uzun süre maruz kalan, çok sayıda beni olan ve ailesinde mela-

Ben Tipleri

Başlıca 3 tip ben bulunuyor:

1. Konjenital benler: Doğumda ya da yaşamın ilk haftalarında oluşuyorlar ve çeşitli büyüklüklerde olabiliyorlar. Ender olarak görülen, vücudun belirli bir bölgesinde büyük bir alan kaplayan tipleri, konjenital dev nevüsler olarak adlandırılıyor.

2. Displastik (atipik) benler: Ergenlik çağında oluşuyorlar. Tek ya da çok sayıda, kahverengi, siyah ya da kırmızı düzensiz lekeler şeklinde görünüyorlar. Erken evre melanomlardan ve gelişme evresindeki olağan edinsel benlerden görsel açıdan bir farkları bulunmuyor. Ailesel kökeni olduğu düşünülen bu benlerin melanomlara dönüşme olasılığı da, diğerlerinden çok daha yüksek.

3. Olağan edinsel benler: Çocukluktan erişkinlik dönemine kadar herhangi bir yaşta oluşabiliyorlar, belirli bir gelişim sürecini izledikten sonra da durgun hale geçiyorlar. Bu benlerin bir kısmı, yaşlılık çağında kaybolabiliyor.

Bunların dışında benler, sayıları 15’e kadar varan çeşitte inceleniyorlar.

nom görülen risk grubundaki kişilerin, belirli sıklıkta dermatolojik kontrolden geçmesi önemli.

Melanomların erken tanısı için dermatolog muayenesinin yanında, kendi kendimize yapacağımız basit olağan takipler de son derece yararlı. Benlerimizde olağan dışı değişikliklerin olup olmadığını kontrol ederken, kafa derisi, kulak, ağız içi, avuç içi ve parmak araları, ayak tabanları ve cinsel organlar gibi vücut bölgelerini de unutmamak gerekiyor. Bu kontroller sırasında değişimlerle karşılaşılması durumunda, mutlaka bir dermatoloğa danışılması öneriliyor. Benlerin renk ya da şekillerinde oluşan değişiklikler, kabuklanma ya da kanama, sürekli kaşıntı, kılınma artışı, ben kenarında dü-

Doğuştan gelen (konjenital) ben

Melanoma dönüşmüş bir yüzeyel ben.

zensiz görünüm ya da ben çevresinde oluşan kızarıklıklar, uzman bir doktor kontrolüne başvurulması gerektiğinin habercileri. Ancak, melanoma dönüşmüş bir benin çıplak gözle ayırt edilebilmesi her zaman mümkün olmayabiliyor. Bu nedenle de en azından yılda bir kez, riskli benlerin varlığı durumunda 6 ayda bir, dermatolojik kontrolden geçmek gerekiyor.

Günlük yaşamımız içinde de benlerimize özen göstermemiz, öncelikli olarak da güneşten korumamız gerekiyor. Güneşin morötesi ışınlarının, deri kanserinin oluşumunu artırıcı etkisi nedeniyle, özellikle açık renk tenli ve çok sayıda beni olan kişilerin güneşe dikkat etmesi öneriliyor. Benlerimizin zedelenmemesine dikkat etmemiz de önemli. Çarpma, vurma, sürtünme ya da sürekli tahriş gibi durumlarda, ve özellikle bende kesilme ya da kopma gerçekleşmesi durumunda, deri kanseri oluşması tehlikesi söz konusu. Bu

Erken Tanının ABC’si

Kötü huylu melanomların erken evrede teşhisi çok önemli. Bu evrede melanomları iyi huylu olağan benlerden ayırt edebilmek için kullanılan ABCD kuralının açılımıysa şu şekilde:

A = Asimetri. Olağan benler yuvarlağımsı şekilde ve simetrik olmasına karşın, melanomlar sıklıkla bir yöne doğru daha fazla büyüme gösterdikleri için asimetrik bir yapı gösteriyorlar.

B = Border (sınır ya da kenar). Olağan benler kesin sayılabilecek sınırlarla deriden ayrılıyor, melanomların kenarları düzensiz ya da dantel gibi girintili çıkıntılı bir görünümde oluyor ve koyu renkli bölgelerle açık renkli deri birbiri içine girebiliyor.

C = Colour (renk). İyi huylu normal benlerde

açık ve koyu renkler düzenli bir dağılım gösterirken, melanomlarda farklı tonlarda çok sayıda renk ayrı ayrı gözlenebiliyor.

D = Differential Structures (ayırt edici yapılar). Deri yüzeyinde bulunan kara benekler, pigment ağları, pigmentli şekilsiz alanlar, kahverengi yuvarcıklar gibi yapılar, normal bir benin melanoma dönüşmeye başladığı konusunda bilgi verici.

Bilgisayarlı dermatoskopi, benler üzerindeki bu değişimlerin kontrol edilmesini sağlaması bakımından, erken teşhis için büyük önem taşıyor. Bazı durumlarda bu tetkiklere bir de E (makroskopik morfolojik değişiklik) indisi eklenebiliyor.

Dermatolog Gözünden

Ankara Güven Hastanesi Dermatoloji bölümünde görev yapmakta olan Dermatoloji uzmanı Dr. Bahar Birgin, bize hem benler hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verdi hem de bilgisayarlı dermatoskopi tekniği hakkındaki sorularımızı cevapladı.

Vücudumuzda benler dışında da pigmentli oluşumlar bulunuyor. Örneğin çil ve ben ayrımında kesin sınırlar var mı?

Öncelikle oluşum şekilleri açısından farklılık gösteriyorlar. Vücudun belirli bölgelerinde, doğrudan güneş ışığına bağlı olarak görülen pigment artışına lentigo adı veriliyor. Aslında çilin tanımında da aynı ifadeler geçiyor. Ancak, çiller kalıtsal karakteri olan, otozomal dominant özellikte ve doğuştan gelen oluşumlar. Çil (efelid) oluşumunda lokal melanin artışı söz konusuken, benlerde melanin yerine onu oluşturan hücreler olan melanositler için içine giriyor. Bu oluşumların hepsi, dermatolojik olarak kolayca ayırt edilebiliyor.

Benlerde zamanla renk açılması görülebiliyor mu? Bu olağan bir durum mu?

Vücut, belirli koşullarda, benlerdeki melanosit hücrelerine karşı antikor geliştirebiliyor. Ve bu antikorların benlerin içerisindeki pigment oluşturuca hücreleri yok etmesi sonucunda da benlerde renk açılması ya da benin tamamen yok olması görülebiliyor. Halo nevuslar olarak adlandırılan benler, vücudun normal koşullar altında bilinmeyen bir nedenle melanositlere karşı antikor oluşturmaları nedeniyle zamanla yok olan benler. Deri kanserinin ilerleme evresinde de yine antikor nedeni renk kaybı gözlenebiliyor. Biri patolojik diğeri tehlikesiz olan bu iki durumu dermatolojik tetkik dışında ayırmak neredeyse imkansız.

Çillerin ya da diğer deri lekelerinin renklerini açmaya yarayan kozmetik ürünler, benlere zarar verebilir mi?

Söz konusu kozmetikler yalnızca bir bölgedeki melanin pigmenti üzerinde etkili. Benler melanosit hücrelerinin artışıyla meydana gelen yapılar

olduğu için, bu tip kozmetiklerden etkilenmiyorlar. Dolayısıyla, bunların benler üzerinde olumlu ya da olumsuz herhangi bir etkisi yok.

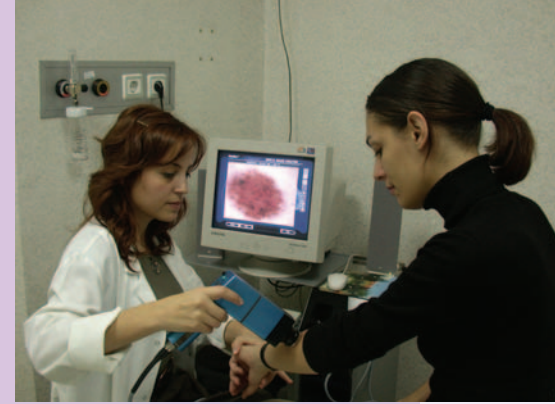
Halkımızın benleriyle arası nasıl? Size ben kontrolü için gelen çok hastanız oluyor mu? Ne tür şikayetlerle geliyorlar?

Toplum olarak benlerimizle çok barışıkız ve benlerle ilgili yanlış kanılara sahibiz. Özellikle çocukluktan itibaren gelişen benlerimizin riskli olabileceğini düşünmüyoruz. Bu yüzden de birçok deri kanseri vakası atlanıyor. Örneğin, çocukluktan beri var olan benlerin aniden değişime uğramasıyla ortaya çıkan melanom adı verilen deri kanseri türü var. Bu nedenle de, benlerin zaman içerisinde deri kanserine dönüşebilme olasılığının varlığı konusunda hastaların bilinçlendirilmesi gerekiyor. Özellikle açık renk tenli kişilerin, vücutlarında çok sayıda beni olan kişilerin, ailesinde melanom adını verdiğimiz deri kanseri türü görülenlerin, düzenli olarak dermatolog kontrolünden geçmesi gerekiyor.

Hastalarımız mevcut bir benin çapının arttığını, renginin koyulaştığını, kaşındığını, ya da kanayıp üzerinde kabarıklık geliştiğini ifade ederek bize gelebiliyor. Böyle bir durumda söz konusu beni vakit kaybetmeden dermatoskopik açıdan incelemeye alıyoruz. Hastalar bize başka nedenlerle de gelmiş olabiliyorlar. Ancak, bizler zaten vücut muayenesi yaptığımız için, bu inceleme sırasında atıf bir benle karşılaşırsak, bunu da hemen değerlendirmeye alıyoruz.

Hastanenizde ne kadar zamandır bilgisayarlı dermatoskopi hizmeti veriliyor? Hastaların talebi ne ölçüde?

Biz bu hizmeti yaklaşık 2 yıldır veriyoruz. Hastane olarak bu uygulamanın herhangi bir reklamını yapmadık. Ancak, son yıllarda deri kanseri vakalarının artması ve bu konunun medyaya sık yansması, halkın bu konuya biraz daha eğilmesine neden oldu. Bizler de, gelen hastalarımızı bilgilendiriyoruz ve burada bir "ben takibi ünitesi" kurduk. Yavaş yavaş bilinç artıyor ve artık doğrudan ben takibine gelen hastalarımız var.

Bu hastalar, 6 ayda bir kontrole geliyorlar. Yalnızca bizim hastanemizde değil, artık ülkemizin çoğu yerinde özel hastanelerde ve üniversite hastanelerinde bilgisayarlı dermatoskopi uygulanıyor.

Bilgisayarlı dermatoskopi bir de kısaca sizden dinleyebilir miyiz? Hangi sırayla ne tür işlemler yapılıyor?

Öncelikle dikkat edilmesi gereken benlerin, hastanın vücudunun neresinde olduğu işaretlenerek, benlerin bir haritası çıkartılıyor. Daha sonra önce makro sonra da mikro kamerayla benlerin görüntüleri alınıyor. 30-40 defa büyütme sağlayan mikro kamerayla görüntünün alınmasından sonra, sistem bir analiz programı sunuyor ve bu programa göre benin ince yapısını değerlendirerek kaydediyoruz. Bu değerlendirmede, belirli bir ABCD skoru tutuluyor. ABCD değerlerinden her birine, belirli özelliklerin varlığına yokluğuna ya da ne şekilde görüldüğüne göre belirli skorların verilmesi yoluyla bir TDS (Total Dermatoskopik Skor) değerine ulaşıyor. Bu skora göre de benin melanoma dönüşüm yolunda ne derece risk taşıdığına karar veriyoruz. Bu görüntülerin ve skorların kaydedilmesi sayesinde de, hasta 6 ay sonra yeniden kontrole geldiğinde, benin bir önceki kontroldeki görünümüyle karşılaştırma yapma olanağı bulabiliyoruz.

nedenle de, ayak tabanı, avuç içi ya da sütyen bölgesi gibi sürekli travmaya maruz kalan bölgelerde bulunan benlerin, iyi huylu olsalar bile çıkarılarak alınmaları tercih edilebiliyor.

Son yıllarda değişen çevre koşullarının da etkisiyle, melanom riskinin ve görülme sıklığının belirgin şekilde artması sonucunda, yeni tanı yöntemleri üzerindeki çalışmalar da yoğunlaştı. Bilgisayarlı dermatoskopi de, bu yeni geliştirilen tekniklerden biri. Deri yüzeyinin kamerayla görüntülenmesi temeline dayanan bu teknikte, vücuttaki benlerin bir haritası çıkartılıyor ve noktasal yeri belirlenen her ben için dermatoskopik görüntü alınarak kaydediliyor. Belirli matematiksel ölçümlerin alınması yoluyla, söz konusu ben-

ler için melanom riskini gösteren bir indis elde ediliyor ve bu indise göre melanom riski konusunda karar verilebiliyor. Tekniğin bir diğer avantajıysa, bir sonraki kontrolde yapılan ölçümler sonucu çıkan indisin bir öncekiyle karşılaştırılmasını sağlaması. Böylece, kontroller arasında geçen zaman boyunca bende herhangi bir değişiklik olup olmadığı gözlenebiliyor ve bu değişikliğin olağan ben gelişim sürecine mi ait olduğu, yoksa melanoma dönüşme belirtisi mi sayılması gerektiği konusunda karar verilebiliyor. Bilgisayarlı dermatoskopi tekniğinin erken evre melanomlarda %90 oranında tanı sağlayabildiği kabul ediliyor.

Bir deri yüzeyi mikroskopisi olan dermatoskopinin aslında 80 yılı aşkın

bir geçmişi olduğu biliniyor. Ancak, son 10-15 yıl içerisinde kullanımı başlayan ve yaygınlaşan bilgisayarlı dermatoskopi, bugün her tür pigmentli deri lezyonu tanısında kullanılabilir. Tek yapmamız gereken, vücudumuza biraz daha kulak vermek ve benlerimize bundan böyle biraz daha bilinçli bir gözle bakmak. Yılda en fazla 15 dakikamızı alacak basit bir kontrol sayesinde, benlerimizle sağlıklı bir şekilde gurur duymaya devam edebiliriz.

Deniz Candaş

Kaynaklar
Kumar, V., Cotran, S.C., Robbins, S.L. "Basic Pathology" W.B. Saunders Co. Fifth Edition
<http://www.almanhastanesi.com.tr/makale/makaleler/melanom.htm>
<http://www.skinside.com/>